

ВІД ХАТИ ДО ХАТИ!—З РУК ДО РУК!

РАТУЙМО СКИТАЛЬЦІВ

ЩО ЗРОБИВ ДОСИ

**ЗЛУЧЕНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ
ДОПОМОГОВИЙ КОМІТЕТ**

І ЩО ВІН ЩЕ МАЄ ЗРОБИТИ?

З друкарні "Америки"
1946

Пощо основано ЗУАДКомітет?

Протягом 1944 року західні Аліанти звільнили Францію, Бельгію і Італію а Совети виперли Німців з України. Тоді до Америки стали напливати тривожні вістки про страшне горе, що стрінуло мільони українського народу: про знищення у Старім Краю і про гірку долю воєнних скитальців на чужині.

Обчислювано, що Україна втратила до 10 мільонів свого населення в убитих, померших від хоріб або голоду, вивезених Німцями на роботи в Німеччину або Москалями на Сибір. Інші знов мусіли покидати рідний край задля безоглядного червоного терору супроти українських патріотів. Обчислено, що в краях західної Європи — в Німеччині, Австрії, Бельгії, Франції, Італії і Швейцарії — найшлося повище 3 мільони Українців, чи то заволічених там Німцями на роботу чи то знов збігців перед політичним і релігійним терором червоної Москви.

Оці тривожні вістки спонукали **зорганізування Українського Американського Допомогового Комітету**, що уконституовався дня 24 червня, 1944 року у Філадельфії, Па., у слідуючій складі: д-р Володимир Галан голова, д-р Неоніля Пелехович-Гайворонська з Нью Йорку і п-і Юлія Маньовська з Балтимору містоголови, п. Евген Рогач (фінанс. секретар "Провидіння") касієр і д-р Павло Дубас з Філадельфії секретар. З розвитком своєї організації цей Комітет поширився, приймаючи в своє членство вище пів сотні визначних діячів з різних промад Злучених Держав.

Український Американський Допомоговий Комітет поставив своєю ціллю: **нести допомогу Українцям, що потерпіли наслідком війни**, де б вони не були — так в Україні як і поза Україною.

Цей Комітет зголосився до "Президентс Вор Ріліф Контрол Борду" у Вашингтоні та з днем 1 січня 1945 одержав від цього борду дозвіл на ведення збірок для допомоги Українцям, що впали жертвою війни.

ЗЛУКА УКРАЇНСЬКИХ ДОПОМОГОВИХ КОМІТЕТІВ

Як живо українське громадянство в Америці відчувало потребу несення помочі потерпівшим через війну землякам в Європі, можна судити з того, що рівночасно з Укр. Амер. Допомоговим Комітетом з осідком у Філадельфії, з рамени "Федерації Українців стейту Мишиген" в Детройті, Миш., повстав комітет під назвою "Юкрейніен Вор Ріліф" під головством п. Івана Панчука, адвоката у Детройті. В осени 1945, коли ясною стала конечність об'єднаної допомогової акції америк. Українців на річ українських жертв війни в Європі, цей Комітет у Детройті об'єднався з УАД Комітетом у Філадельфії, стаючи віткою об'єданого тепер Допомогового Комітету.

Голова "Юкрейніен Вор Ріліфу" у Детройті, адв. Іван Панчук, став наслідком цієї злуки першим містоголовою Злученого Українського Американського Допомогового Комітету, а Президентс Вор Ріліф Контрол Борд. у Вашингтоні признав тепер цей Злучений УАДоп. Комітет одиноким українським комітетом, уповажненим до ведення допомогової акції серед Українців в Європі, до роблення збірок, установлювання своїх представництв в різних краях Європи та пересилки допомоги в грошах, харчах, одежі і т. д. Число реєстрації ЗУАДКомітету у згаданім Президентським Борді є ч. 593 з датою 25 вересня 1945.

ПЕРЕШКОДИ З БОКУ СОВЕТОФІЛІВ

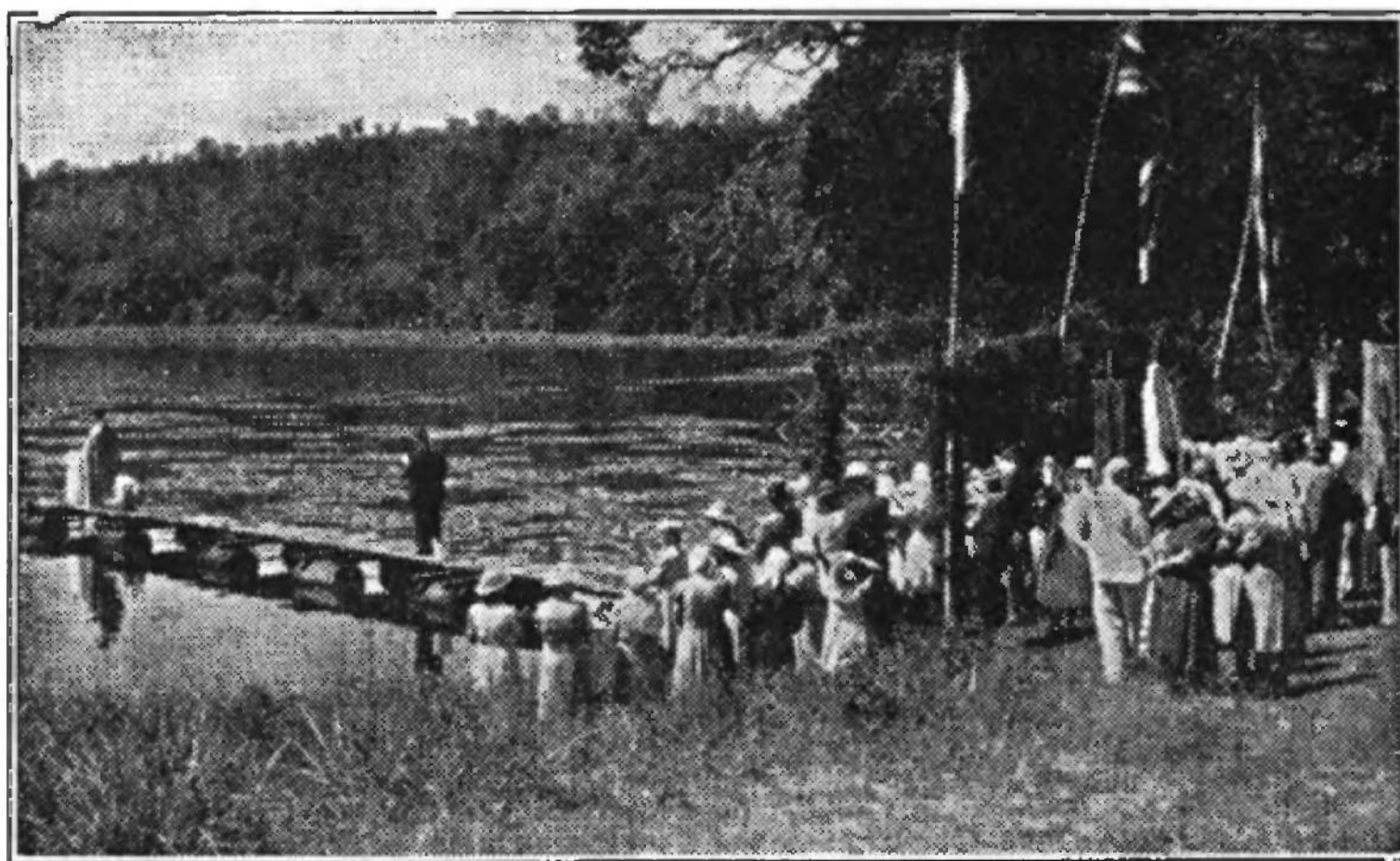
Основа і призна (реєстрація) ЗУАДКомітету стрінулися з самого початку з різькою опозицією, інтригами та доносами неукраїнських і українських комуністів та советофілів. Вони виступили і в пресі (в "Укр. Щоденних Вістях" і в "Громадським Голосі") і перед Президентським Бордом у Вашингтоні з брехливим закидом, немовто ЗУАДКомітет це політичне тіло, що хоче помагати українським "фашистам" в Європі. Зокрема представники "Рошен Вор Реліф"-у з осідком в Нью Йорку замічали перед Президентським Бордом, що ЗУАДКомітет "злишний", бо всю поміч для України несе цей "Рошен Вор Реліф", а помочи Українцям на чужині не належить давати, бо буцімто вони "фашисти" та "нацисти". Опрокинення

цих інтриг і клевет вимагало чимало заходів, поїздок до Вашингтону, інтервенцій і коштів — але вкінці правда перемогла. Наш Комітет дістав державне признание і тоді зачав свою діяльність. Але боротьба за признание і реєстрацію Укр. Доп. Комітету взяла вище року часу.

НЕМА СПРОМОГИ ПІСЛАТИ ПОМІЧ НА УКРАЇНУ

На жаль — не міг наш Комітет розтягти допомогової акції на тяжко знищену Україну, хоч і як бажав та пробував це зробити. А саме монополія несення допомоги в Советський Союз мав і має тільки "Рошен Вор Реліф". Хоч він зветься "Рошен", але він казав, що несе допомогу "до цілого Советського Союзу", отже і на Україну.

Не маючи отже іншої дороги, як післати поміч до Старого Краю, хіба що через "Рошен Вор Реліф", наш ЗУАДКомітет звернувся до цієї організації, щоб вона переслала від ЗУАДопомогового Комітету 1500 доларів до "Української Народної Лічниці" імени Митрополита Шептицького у Львові. ЗУАДКомітет виставив чек на ту суму і передав його "Рошен Вор Релі-

Йордан скитальців у Танганайці (Африка)

фови". Одначе "Рошен Вор Реліф" звернув цей чек ЗУАДКомітетови з поясненням, що він може пересилати всяку поміч лиш до Москви, а там, в Москві, уже вирішать, де її післати. Тому "Рошен Вор Реліф" писав, що не може дати запоруки, чи ті 1500 доларів дійдуть до Укр. Нар. Лічниці у Львові.

Осьтак всякі спроби ЗУАДКомітету досягти своєю допомогою Старий Край розбились о нехіль Советів допустити українську поміч з Америки на Україну. Коли отже Вам дальше дехто каже, що може посилати поміч до Галичини чи до Києва, то не вірте на слово, але жадайте від тих людей "чорне на білім" — письмо від советського уряду, що він ручить, що та поміч дійсно дійде до Львова, до Києва чи взагалі до даної особи на Україні.

ОСТАЄ ЛИШ ДОПОМАГАТИ СКИТАЛЬЦЯМ В ЗАХ. ЕВРОПІ

Супроти того одиноким полем, де ЗУАДКомітет може нести свою допомогу, є краї західної Європи — Бельгія, Франція,

Йордан скитальців в Інгольштадті (Німеччина)

Італія, Швайцарія, Німеччина, Австрія і і. — де розсіяні сотки тисяч наших скитальців. Було їх зразу вище трох мільйонів душ. По добровільній і недобровільній “репатріації” (повороті до рідного краю) остало їх еще до пів мільйона голов на чужині.

Це люде, що з причини горячого українського патріотизму, своєї “української” віри чи з причин незгоди з комунізмом і московщиною на Україні, не можуть вертати до рідного краю, бо їм там загрожує заслання на Сибір, загибель в снігах, пущах (тайзі) чи пустинях Азії, тюрма, муки, або й смерть під “стенкою”. Це найкращий, найсвідоміший і найідейніший український людський матеріал. І з людських і з національних причин він заслуговує на нашу найщирішу поміч. І наш Комітет рішив їм цю поміч нести а Президентське Бюро в Вашингтоні вповні цей плян одобрило.

РІЖНОРОДНІСТЬ ДОПОМОГОВОЇ АКЦІЇ

Дехто собі уявляє, що допомогова акція полягає лише в тім, щоб зібрати гроші, одіж та харчі і переслати їх скитальцям в Європі. Таке поняття цілком хибне, бо поза тими посилками є ще важніші галузі допомогової акції, що вимагають чимало заходів, труду, поїздок, писем, меморіялів, знання, часу і гроша.

Це є зносини і порозуміння з іншими американськими допомоговими організаціями, з урядовими чинниками у Вашингтоні, з УНРРА (Юнайтед Нейшенс Реліф енд Ріабилітейшен Організейшен), з комітетами і членами Об'єднаних Націй (Юнайтед Нейшенс). Це постійні заходи у тих урядових і міжнародних тілах, вношення численних письм, меморіялів і представлень, поїздки і особисті інтервенції у рішаючих урядових осіб. А все те, очевидно, забирає чимало часу, труду і гроша, та вимагає знання справи, такту і енергії.

Вкінці треба постійних зносин і переписки із скитальцями, а до тої ціли треба мати зорганізовані допомогові комітети серед самих скитальців, в Європі.

Все те разом вимагає офісу, бюро, котреб ту всю роботу робило та тримало в порядку акти (папери), переписку, рахун-

кові книги і т. д. А це знов потягає за собою кошти в грошах. Значну часть роботи члени Допомогового Комітету сповняють даром, як свій особистий причинок для помочи скитальцям, але навал справ, переписки і праць є такий великий, що мусить бути офіс, щоб постійно сповняв ту задачу. Інші народности, як Жиди, Поляки, Литовці, як і різні релігійні комітети (католицький, протестантський, жидівський), держать для цієї ціли бюро (офіси), в яких працює цілодневно від 10 до 120 платних урядовців, референтів та клерків.

В нашім, українськім допомоговім Комітеті зразу вся праця була дарова, опісля оплачувано одного лиш чоловіка, а тепер є двоє постійних сил та дві сили часткові ("парт-тайм"). Наваля праці в офісі Комітету такий, що щоденно почта приносить по 50-80 листів, з яких деякі довгі і важні, а крім того сотки просьб о вишукання кривних та знакомих.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДОПОМОГОВОЇ АКЦІ В ЕВРОПІ

Щоб ЗУАДКомітет знав, де яка поміч потрібна і як і кому її нести, треба було в різних краях західної Європи зорганізувати на місці українські допомогові комітети. Такі комітети стали там творитись з кінечної потреби самостійно а наш ЗУАДКомітет додав їм заохоти, обіцяючи їм свою допомогу, якщо в таких комітетах злучаться всі українські групи без ріжниць віроісповідання, чи політичних поглядів.

Осьтак і повстали в Європі слідуєчі українські допомогові комітети: "Український Допомоговий Комітет" у Бельгії (в Брюселі), "Українське Допомогове Бюро" у Франції (в Парижі) і "Укр. Комітет Допомоги Скитальцям" в Італії (в Римі). Зложені вони з провідних укр. емігрантів зі старої еміграції (сперед 25 літ) і з нової. На чолі цих Комітетів станули поважні особи, що від літ осілі в цих краях та що обзнакомлені з місцевими условинами, законами, урядами, мовою, добродійними установами, впливовими людьми і т. п. Отже в Бельгії головою укр. допомогової організації став п. інжинір Никола Граб, колишний офіцир укр. армії з літ 1918-1921 і від літ поважний бизнесмен в Брюселі. У Франції станув на чолі о. митрат Яків Перидон, б. ректор укр. дух. семинарії у Львові а по-

тім довголітній укр. парох у Парижі. А в Італії обняв провід Преосв. Іван Бучко, б. єпископ-помічник при Митр. Шептицьким у Львові, осілий від кількох літ у Римі.

Вибір цих осіб показався вельми щасливим, а то задля їх любови до укр. скитальців, енергії, характерности, безсторонности, такту і впливів у місцевих властей та установ. Завдяки тому ті комітети дістали апробату від тамошних властей а тоді і Президентське Бюро у Вашингтоні одобрило, щоб вони служили як роздільчі представництва нашого ЗУАДКомітету в згаданих краях.

Початкові труднощі у кореспонденції і зносинах поміж згаданими комітетами на теренах недавних боїв а нашим Комітетом в Америці спонукали ЗУАДКомітет та Український Допомоговий Фонд КУК-а в Канаді одобрити заснування **“Центрального Українського Допомогового Бюра”** у Лондоні (в Англії) і сфінансувати спільно цю вельми потрібну і діяльну установу, на чолі котрої станули зразу два канадійські Українці, флайтлютенант канадійської повітряної флоти Богдан Панчук і капітан канад. армії, Ст. М. Фроляк, а тепер ведуть його молоді канадійські Українці, згаданий уже Богдан Панчук, Яримович і п-на Храплива.

Це бюро віддало неоцінені услуги акції допомоги, зокрема в британській окупаційній зоні Німеччини. Коли — приміром — одіж, переслана нашим Комітетом до Бельгії, найшла собі дорогу аж в табори укр. скитальців у Німеччині, то це заслуга **“Центрального Укр. Допомогового Бюра”** в Лондоні. Таксамо пересилає воно там пачки з харчами, книжками, приборами шкільними, до шиття і т. п.

Одиноким організаційно слабим тереном є Швайцарія, де тамошні Українці — давні емігранти і нові скитальці — мимо кількох спроб не зуміли створити одного спільного Комітету. Тому ЗУАДКомітет для пересилки допомоги до Швайцарії мусів користати з посередництва американських авторизованих установ, що мають своїх представників у Швайцарії, а саме: **“Юнітаріян Сервис Комміті”** і **“Американ Френдс Сервис Комміті”** (Квейкерів) — а в останніх часах також вживати посередництва **“Міжнародного Комітету Червоного Хреста”** у Женеві.

Позакладались також українські Комітети самопомочі серед скитальців в Німеччині і Австрії, в зонах британській, американській і французькій. З цими Комітетами наш Комітет стоїть у звязку, хоч переписка з цими комітетами скитальців остає задля окупаційних обмежень утрудненою.

ЗВ'ЯЗКИ З АМЕРИКАНСЬКИМИ ДОПОМОГОВИМИ УСТАНОВАМИ

Ведення допомогоюї акції поза Америкою вимагає часто посередництва і услуг таких установ, що мають широкі звязки у світі. Тому наш Комітет повинен був вступити у взаємини з такими установами, щоб користати з їх інформацій, помочі, посередництва чи услуг для допомоги нашим скитальцям.

Осьтак ЗУАДКомітет став членом двох важних союзів допомогових організацій, а саме "American Council of Voluntary Agencies for Foreign Service" і т. зв. CARE (Cooperative for American Remittances to Europe). В першій находив наш Комітет поліч і пораду, а через другу може дешево і скоро доставляти харчі, одіж і т. і скитальцям в Європі.

Позатим наш Комітет увійшов у звязки з такими добродійними установами: National Catholic Welfare Conference, United States Committee for Care of European Children, Unitarian Service Committee, American Friends Service Committee, Church Committee for Relief in Asia, American Relief for France, American Relief for Italy, American Relief for Belgium, American Relief for Czechoslovakia, Polish War Relief, Lithuanian War Relief, International Students Fund, International Immigration Service, Refugee Trustees Inc., Swedish Red Cross.

Для пояснення, що ці звязки могли нам помогти, вистане навести слідуєче: "Нейшенел Католик Велфер Конференс" міг помогти нам у акції спровадження сиріт; Юнітаріян Сервіс Комміті уділив нашому Комітетови свого складу (вергавзу) на збірку і експедицію одежи; "Черч Комміті фор Реліф ін Азія" поміг нам віднайти наших скитальців в Індії; комітети італійський, бельгійський і французький помагають нам у корабельній дармій доставі бейлів з одежою до укр. комітетів в їх краях; "Френдс Сервіс Комміті" виручав нас у Швайцарії і Еспанії — а все те добросовісно і безплатно. Цим зроблено неоцінене добро тисячам наших скитальців.

ЗВ'ЯЗКИ З УРЯДОВИМИ УСТАНОВАМИ

Допомогова акція вимагає також постійних зносин з урядовими чинниками у Вашингтоні та з міжнародними установами, що мають голос у справах скитальців. Хто думає, що вся поміч скитальцям обмежена до збірки, пересилки і розділу грошових допомог, харчів та одягу поміж скитальців, той забуває, що **ще важнішою є правна оборона скитальців, безпека їх свободи і життя та безпека переселення їх у свободні нові країни.** А це вимагає постійних зносин з урядовими і міжнародними установами. Бо когоч будемо жити і одягати, когоч будемо запомагати, як їх на силу владують на поїзди чи авта та повезуть до **Советів на явну загибель** — на Сибір, у пустині чи прямо "под стінку"?...

Ось тому одною з головних журб і праць Комітету були його заходи, інтервенції та меморіяли (письма) чи то в урядових бюрох у Вашингтоні чи в міжнародних установах:

1) щоб скитальців не "репатріювати" проти їх волі та не видавати **Советам**, але лишити їх в спокою на місці покищо;

2) щоб скитальцям забезпечити приміщення і прожиток по таборах (кампах) під опікою УНРРА; — і

3) щоб переселити їх до нових, свободних країв, де вони розпочали нове, людяне, спокійне життя.

Оці заходи, про котрі дуже мало-що стояло в часописах (щоб не звертати на них уваги ворогів!), коштували чимало праці, часу, енергії і гроша — але вони й видали **добрі наслідки для скитальців.** Скільки разів з таборів скитальців прийшли зловіщі вісти про поривання і примусове видавання скитальців **Советам**, наш Комітет зараз інтервеніював у Вашингтоні, протестував і жадав слідства проти американських військових командантів чи управителів таборів з рамени УНРРА. Треба було телефонувати, писати і їздити до Вашингтону, особисто представити зажалення, жадати заради.

Оця боротьба за душі соток тисяч скитальців велася місяцями — без розголосу, але завзято і вперто в бюрох **Стейтвого Департаменту, Головного Штабу, в бюрох УНРРА і т. д.** Представники Злуч. Укр. Ам. Доп. Комітету — чи то сам голо-

ва, д-р Володимир Галан чи депутації зложені з двох-трех членів Комітету (адв. Іван Панчук з Детройту, п. Євген Рогач, ред. Богдан Катамай, д-р Л. Цегелський, п-і Олена Штогрин, п-і д-р Неоніля Пелехович-Гайворонська) їздили чимало разів до Вашингтону в справах скитальців та добивалися там права азилу (захисту, прибіжища) для них. І добилися!

ПЕРЕЛОМОВИЙ УСПІХ В УНРРА

Переломовим успіхом заходів Злученого Українського Американського Допомогового Комітету в справі долі скитальців була ухвала УНРРА, що запала на зборах представників усіх держав, що беруть участь і є заступлені в УНРРА, котрі то збори відбулись в Атлантик Ситі, Н. Дж., в місяці березні 1946. Заступником Злучених Держав був на цих нарадах асистент Секретаря Стану, п. Клейтон, а представником Великої Британії підсекретар закордонного міністерства, Гектор МекНіл.

Важніші американські допомогові організації, як National Catholic Welfare Conference, American Friends Service Committee, Christian Relief Committee, Unitarian Service Committee, Joint Jewish Distribution Committee та допомогові комітети інтересованих народностей (литовський, польський, італійський і т. д.) вислали на ці збори своїх "обсерваторів", щоб вони прислухувались нарадам і — коли потреба — інтервенювали у представника Злуч. Держав чи й других держав. Між тими "обсерваторами" були також заступники Злуч. Укр. Амер. Допомогового Комітету (д-р В. Галан, п. Євген Рогач і ред. Б. Катамай), що ввесь час засідань на переміну (по двох) бували присутні на нарадах УНРРА та пильнували справи наших скитальців.

Офіційальний представник Злучених Держав, п. Клейтон згодився на пропозицію тих "обсерваторів", щоб вони стали йому дорадниками. Що вечора він сходився з ними на нараду і вислухував уваг тих "обсерваторів" від Комітетів. Коли на порядок нарад УНРРА-и прийшла справа "репатріяції" і заступники Советів та їхніх трабантів (Польщі, України, Білоруси, Югославії, Чехословаччини) вперто домагалися повороту скитальців в рідні краї, заступники Злуч. Укр. Амер. Доп. Комітету на нараді "обсерваторів" з асистент-секретарем п. Клейто-

ном остерегли перед тим домаганням Советів та запропонували, щоб Злучені Держави через свого представника поставили таку резолюцію про трактування скитальців:

- 1) що не маєтсья репатріювати скитальців проти їх волі;
- 2) що УНРРА має дати їм приміщення і харч у таборах;—і
- 3) що належить подбати о їх переселення до нових, пригожих країн.

Оце внесення нашого Комітету нарада “обсерваторів” згаданих комітетів приняла за своє, а тоді офіційальний заступник Злуч. Держав вніс це як пропозицію Злучених Держав на засіданню УНРРА. Заступники Великої Британії і Канади, в котрих делегати нашого Комітету заздальгідь були і представили їм справу, поперли тоді це внесення Злучених Держав і воно перейшло більшостю 23 голосів проти сімох як офіційальна політика УНРРА в справі скитальців.

В дійсности цеж побідило внесення нашого Комітету. Але це коштувало постійного побуту і пильних заходів трох наших представників на тих нарадах в Атлантик Ситі через 10 днів, що — очевидно — потягло за собою значні видатки. Одначе цей видаток тисячкрат оплатився, бо “репатріяції” стримано і взагалі в трактуванню скитальців настала основна зміна на добро скитальців.

Від того часу вся політика Злучених Держав і Великої Британії в справі скитальців ішла по лінії наведеної ухвали УНРРА. Це рішучо велика заслуга нашого Комітету, яка вистарчає, щоб дати йому неаби-яке признання — навіть, якби він нічого іншого не доконав.

ПОЗИСКАНО ПОМІЧ П-НІ РОЗЕВЕЛТОВОЇ

Другим справді великим успіхом ЗУАДКомітету було те, що його заходами повелось позискати спочуття для нещасної долі скитальців і поміч для них у пані Елінори Розевелтової, вдовиці по бл. п. президенті Розевелті.

Пані Розевелтова — як звісно — була одною з п'ятьох членів делегації Злучених Держав до Організації Об'єднаних На-

цій і як така увійшла в Соціально-Економічну Раду ООНаций, яка знов вибрала споміж себе Комісію для Справ Скитальців. Пані Розевелтова ввійшла також до цієї комісії.

Наш Допомоговий Комітет став тоді постійно звертатися письмами чи телеграмами до пані Розевелтової, щоб ознакомити її з виїмково розпучливим положенням українських скитальців та заслав її меморіяли (письма) з представленням цієї справи. Зокрема наш Комітет піддав гадку українським скитальчим комітетам по таборах в Німеччині і Австрії, щоб скитальці звернулись з масовими петиціями до пані Розевелтової взяти їх в опіку та в оборону. Це й виконано. З таборів скитальців надіслано Злуч. Укр. Амер. Допомоговому Комітетови кілька десятків таких петицій, кожна з них у двох копіях і кожна зі сотками власноручних підписів скитальців — разом кількадесят тисяч підписів. Оці всі петиції оправлено в дві книжки та враз зі супровідним письмом від ЗУАДКомітету, одну копію доручено пані Розевелтовій, а другу ООНаций.

Всі ті заходи осягли свою ціль, бо пані Розевелтова звернула увагу на нещасну долю українських скитальців та займилася ними справді щиро. В згаданій Соціально-Господарській Раді ООНаций, а зокрема в комісії для скитальчих справ, на засіданнях їх пані Розевелтова взяла скитальців в оборону перед напастями та лихими намірами Советів і їх союзників і не допустила, щоб скитальців видавано Москві на загибель.

Щоб їй подякувати за її щирі старання та подати їй устно ще більше інформацій, делегація ЗУАДКомітету (враз з представником Українського Конгресового Комітету і заступниками Комітету Українців Канади) явилася дня 14 листопада 1946 у пані Розевелт та в довшій розмові з нею обговорила основну справу наших скитальців і способи їх рятунку. Пані Розевелт виявила велике заінтересовання долею скитальців та всесторонне зрозуміння цієї справи і способів її полагоди.

По цій розмові пані Розевелтова з більшим ще зусиллям боронила в згаданій Комісії ООНаций внесок на утворення окремої міжнародної установи для опіки над скитальцями (Інтернейшенел Рефюджі Організешен — ІРО), кілька разів дала остру відправу советським делегатам і вкінці переперла ух-

валу про оснування ІРО, що на будуче буде опікуватися скитальцями (замість УНРРА).

ЗУАДКомітет буде старатися й набудуче стояти в звязку з панею Розевелтовою, інформувати її про положення скитальців та — як треба — просити її помочі і оборони.

ПОТРЕБА ПОСТІЙНОЇ ЧУЙНОСТІ

Не треба одначе думати, що азиль (прибіжище) для скитальців уже вповні забезпечений та що уже ніщо їм не загрожує. Так не є, бо політика це слизька річ. Ось надходять знов вісти з Європи, що в таборах УНРРА в Німеччині і Австрії **почато нову перевірку (“скріннінг”) скитальців**, щоб остаточно усталити, котрі з них можуть остати в таборах, котрі мають покинути табори але можуть жити собі поза таборами і примирати з голоду, а котрих вкінці — як воєнних злочинців (співпрацівників з Німцями) — мається видати Советам. Ця перевірка відбувається перед мішаними комісіями, в яких побіч заступників властей американської, британської чи французької є все заступники Советів (НКВД). Очевидно — советські сіпаки все стараються дістати в свої руки якнайбільше скитальців, а бодай позбавити їх захисту у таборах.

Не значить це, щоб основна політика Злучених Держав чи Великої Британії знов завернула до видавання скитальців Москалям — але всеж такі “провірки” (“скріннінг”) небезпечні, бо при них можуть діятися всякі надужиття. Богато залежить притім від особистого складу комісій; як трафиться який американський член комісії комуніст чи советофіл, то й може голосувати за видачею скитальця Советам або за викиненням його з табору на голодову смерть.

А в цім останнім лежить велика небезпека. Викинені з таборів скитальці не мають охорони з американського чи британського боку, але підлягають місцевим німецьким урядам. А ці німецькі уряди крайно нераді скитальцям, бо місцеве населення само не має подостатком поживи і радеб вигнати скитальців хочби й зараз до Советів.

Ось тому ЗУАДКомітетови **треба дальше пильно стояти на сторожі безпеченства скитальців і робити щораз то нові заходи, протести, представлення, зажалення і особисті інтервен-**

Табор скитальців в Авгсбургу подвіррю квітник-тризуб

“РЕПАТРИАЦІЯ”

ції у Вашингтоні, в управі УНРРА і т. д. Ось так і тепер Комітет уже почав нові кроки в цій справі та для тої ціли порозумівся з подібними комітетами: литовським, хорватським, словацьким і іншими, щоб спільно з ними робити заходи проти цієї безпотрібної перевірки та проти нищпорення советських посіпаків по таборах скитальців.

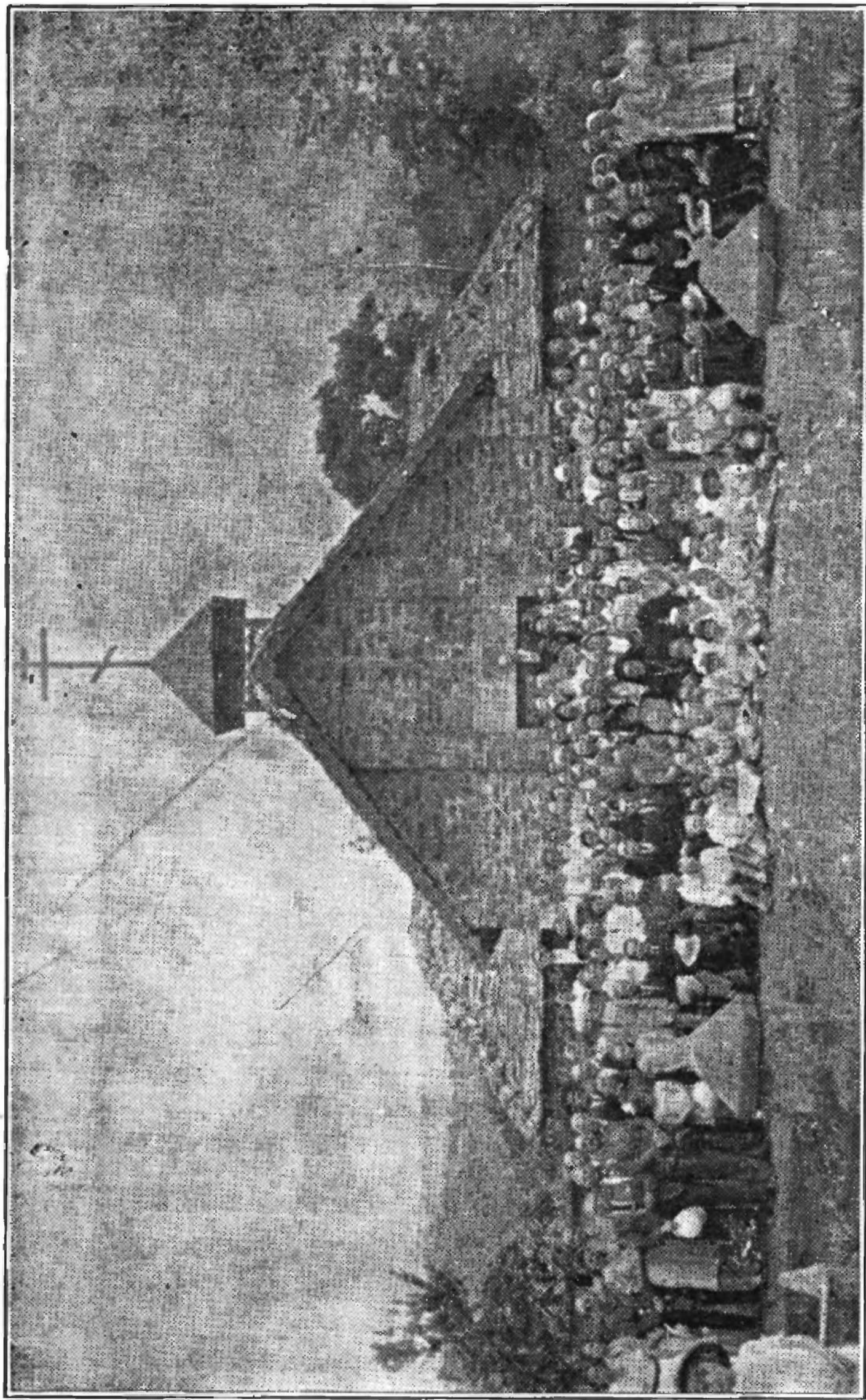
Значить: правна оборона скитальців вимагає постійної чуйности і акції з боку нашого Комітету.

Правну оборону скитальців має одначе вести не лишень Комітет, але й ціле громадянство. ЗУАДКомітет саме рішив дати почин до масової акції петиціями до Конгресу та письмами до сенаторів і конгресменів. Комітет розішле по всіх наших громадах уже готові формулярі таких петицій і письм з поученням, що робити, а всі наші люди — хто лиш має серце для рідного народу — нехай підпишуть ці петиції і письма та нехай їх вишлють до Конгресу (чи до свого сенатора або конгресмена).

ЗВ'ЯЗОК МІЖ СКИТАЛЬЦЯМИ А АМЕРИКАНСЬКИМИ УКРАЇНЦЯМИ

Окремою важною діяльністю, що вимагає чимало праці Комітету, є добродійна служба звязку між скитальцями а їх кривними чи приятелями в Америці. Ви певно бачили в українських газетах цілі стовпці задруковані “пошукуваннями” кривних чи приятелів скитальцями. Ці всі “пошукування” йдуть через руки ЗУАДКомітету.

Комітет дістає тисячі листів зі скитальщини або знов листи (списки) від скитальчих комітетів зі сотками імен. Ті всі листи — не раз дуже довгі і нечиткі — треба переглянути, добути з них потрібні імена та виготовити листу (спис) пошукувань, яку оголошується в газетах. На ці оголошення зголошуються до Комітету сотки людей зі Злучених Держав, Канади, Аргентини тощо, щоб їх получити з тими, хто їх пошукує. Комітет тоді пише їм листа, посилаючи їм адресу пошукуючої особи, а другого листа пише до пошукуючих, даючи знов їм адресу того кого вони шукали. В той спосіб робиться скитальцям велике добродійство, бо як скиталець звяжеться листовно зі

Українська церква в Танганайці (Африка)

своїми людьми в Америці, то дістане від них поміч грошеву, в харчах або афидейвит на приїзд до Америки.

“На родину” — в Сибірі . . .

Як бачите, оця служба звязку завдає величезну працю Комітетови. Доси ЗУАДКомітет одержав з Європи 9500 пошукувань та листів і оголосив їх в українських часописах, з чого звязав уже 4,700 осіб чи родин в Америці з їх кривними чи приятелями на скитальщині та вислав до Європи поверх 1000 афидейвитів. Крім того комітет доручив уже кривним в Америці 3,800 листів від скитальців. Скільки то людських сліз обтерто цим способом!

Очевидно, що ця звязкова служба получена з величезною перепискою та з грошовими видатками. Треба вдержати офіс (рент, світло, помічна сила), покривати видатки на переписку (папір, коверти, стемпси), утримувати викази і списи тисячів пошукуючих і пошукуваних осіб та їх адрес, треба вести переписки з українськими комітетами в Європі і т. д. Це коло-

сальна праця. Кермує нею і виконує її переважно сам д-р Павло Дубас, секретар ЗУАДКомітету.

“На родіне” — роботи в снігах

ВИСИЛКА ОДЕЖИ І ХАРЧОВИХ ПАЧОК СКИТАЛЬЦЯМ

Іншою окремою ділянкою добродійної акції Комітету є збірка і висилка одягу і обуви до скитальців та висилка харчевих пачок.

Заходом Комітету і заходами українських жіночих комітетів вислано **859 бейлів** (цебто 150,000 фунтів) одяжі, білля та 80 пак обуви для скитальців, і цю одіж розділено між скитальців, а 100 бейлів знов готові до висилки.

Також Комітет закупив **поживи за 30,000 доларів** і вислав до дві тисячі пачок харчів (з організації CARE) до наших

скитальців. Позатим доручено Міжнародному Червоному Хрестови у Швейцарії доставити нашим скитальцям в Австрії 20,000 пушок кондензованого молока і 20,000 куснів чоколади — на що виплачено 9,000 доларів. Ці посилки до Австрії заряджено тому, бо в Австрії тяжко дістати яких-небудь харчів і пайка харчів, яку УНРРА дає скитальцям у таборах в Австрії, є о одну третину менша, як в таборах у Німеччині. Наші люде в Австрії прямо голодують.

Якою великою — матеріальною і моральною — допомогою є оці харчеї пачки, нехай послужить свідоцтвом ось один із соток листів з подякою, що прийшов до Комітету з Європи. Ось він (місцевість і імя пропускаємо; так краще):

Христос Раждається!

З Його Рождеством прийміть найщирійші побажання всего найкращого.

Рівнож пересилаю щиру подяку за Вашу великодушну допомогу у виді пакунка "CARE", який справив мені велику радість та позвонить пережити ряд тяжких еміграційних днів.

Вже сама думка, що ми сотки виселенців маємо когось, хто думає про нас і хто дає нам допомогу, позвонить провести нам ці Свята на чужині в надії на краще майбутне.

Будьте певні, що сотки українських сердець в день Рождества будуть складати щиру подяку та благати за кращу долю для нас всіх.

Ми будемо разом з Вами при першій вечірній зірці засідати до спільної вечері та і Ви напевно, Земляки за морем, почуєте відгомін нашої старо-української коляди "Бог предвічний народився" і вишлете нам з її звуком відповідь: Славіте Його!

(Підпис матері за себе і родину).

ГРОШЕВА ДОПОМОГА СКИТАЛЬЦЯМ

Комітет давав і грошеві допомоги скитальцям, а саме через українські допомогові комітети в різних краях Європи. Що правда, ці допомоги — коли зважити величезні розміри нещастя — були невеликі, бо що це значить 10 чи 20 тисяч доларів там, де самих скитальців є — кажим — 30 тисяч?!... Цеб не випало навіть по доларі на одну душу...

Але є доконечні випадки, де треба поратувати людину, що з голою душею вирвалася з людського пекла, що щойно прибула в новий чужий край та ще не найшла даху над головою ні зарібку. Або знов, є випадки хороби, злогів тощо. Відноситься це іменно до Франції, Бельгії, Англії, Швейцарії та Італії, де наші втікачі розсіяні та не живуть по таборах УНРРА. Одиноким табором там є табор у Ріміні (в Італії), де як воєнних полонених інтерновано т. зв. галицьку дивізію, що піддалася Бритійцям (12,000 мужа).

Отже на такі цілі ЗУАДКомітет виплатив Укр. Допом. Комітетови в Бельгії, Укр. Допом. Комітетови у Франції, Укр. Допом. Комітетови в Італії, та через америк. комітети Квейкерів (Френдс), Юнітаріїв і через Міжнародний Червоний Хрест у Швейцарії, та через Українське Центральне Бюро Допомоги у Лондоні (Англія) разом 76,025 доларів. З того, що виплачено до Швейцарії, майже все обернено на допомогу скитальцям в Австрії, а лиш мала частина пішла на допомогу скитальцям у самій Швейцарії.

Окремо треба згадати, що в Парижі закуплено дім за 9,000 дол., а то на приміщення офісу тамошного Укр. Допом. Комітету, перехідного притулку для новоприбувших втікачів без даху над головою, дешевої кухні та збірного пункту для сиріт, які мається забрати до Америки. Вже тепер є там громадка сиріт, що остають під опікою наших Сестер Служебниць, також утікачок зі Старого Краю.

СПРАВА СПРОВАДЖЕННЯ СИРІТ

Оця справа більше окомплікована і утруднена, чим зразу виглядало. А саме спроваджувати сиріт до Злуч. Держав можна тільки на афідевити установи, авторизованої правительством Злуч. Держав, цебто півофіціяльної організації, що зветься "Америкен Кер фор Чилдрен". Почесною головою її є пані Елінор Розевелт, а осідок її в Нью Йорку. Оця організація має надзорувати добро спроваджуваних сиріт, цебто дбати, щоб ці сироти дістались лиш у відповідні совісні руки. Тому вона уділяє ці афідевити лиш трьом релігійного характеру Комітетам: католицькому, протестантському і жидівському.

Щоб спровадити українських сиріт зі скитальщини, Комітет мусів отже звернутись до згаданої оце організації "Амер. Кер фор Чилдрен" та до католицького комітету (Нейшенел Католик Велфер Конференс) та мусів їм: 1) предложити заяви наших сиротинців чи шкіл в Америці, що вони приймуть цих сиріт (і яке число) в свою опіку — і 2) згори зложити гроші на спровадження сиріт (менше-більше по 200 дол. на душу).

Щоб словнити перше услів'я, наш Комітет вдався до наших виховних установ і дістав устні заяви від настоятельств наших сиротинців та шкіл, що вони приймуть разом до 600 сиріт на виховання. На цій основі наш Комітет предложив згаданій "Нейшенел Католик Велфер Конференс", що бажає афідевиту на 600 українських сиріт. "Нейш. Катол. Велфер Конференс" обіцяла цей афідевит виставити, якщо укр. сиротинці і школи проложать їй письменні заяви, що вони приймуть означене число сиріт.

Міжтим у ході цих переговорів і заходів, що забрали до двох місяців часу, обставини улягли значній зміні. У межичасі повстав "Український Католицький Допомоговий Комітет". З природи річи "Нейшенел Католик Велфер Конференс" заявила, що вона від тепер повинна співділати з цим Комітетом.

Зайшла в межичасі ще й друга супротивна подія; а саме окупаційні держави погодились між собою, щоб круглих мало-

літних сиріт із скитальщини завернути до їх країн уродження. Західні Аліанти згодилися на те, виходячи з того погляду, що діти не є політичними збігцями, отже, що дітей ніхто не буде переслідувати. Навпаки: кожна влада, хочби большевицька, заопікується ними. Тоді їй видано якесь число сиріт Советам, а бездітні родини на скитальщині прийняли чимало сиріт за свої діти (адоптували їх).

Однак наш Комітет не залишив цієї справи. Перш усього Комітет наготовив 50,000 доларів, щоб їх сейчас, як треба, виплатити на покриття коштів спровадження сиріт. А далше вислано голову комітету, д-ра Володимира Галана, до Європи з дорученням дістатись до таборів у Німеччині і Австрії та добути з них якнайбільше число сиріт. В тих заходах д-р Галан натрапив на ту трудність, що до окупованих частей Німеччини і Австрії дуже тяжко дістатись та треба мати на се окремий дозвіл.

Взяло знов місяці часу, щоб дістатись до сих країв, що вкінці їй повелося. Д-р Галан відвідав американську і французьку окупаційні зони Австрії і Німеччини та небавом верне зі звітом до Америки.

ПРИХОДИ НА ДОПОМОГОВУ АКЦІЮ

Таксамо треба сказати, що загальні приходи Комітету на допомогову акцію цілком не дорівнюють величезним потребам цієї акції.

Доси, до кінця листопада 1946 р., вплинуло до каси ЗУАД Комітету всего **206,830 дол.**, з чого 23,819 дол. з виразним призначенням для сиріт. Оця сума вплинула за звиш півтора року збіркової акції, цебто пересічно по 11,486 дол. на місяць. Ще яркійше виступить недостаточність цих жертв, коли порівнаємо їх суму з числом потребуючих помочі скитальців. Виходить, що на одну скитальчу душу припадає по **60 центів допомоги!!**

Колиж числити, що в Злучених Державах живе дещо вище як пів-мільона осіб, що признають себе Українцями, то вийде, що кожен (чи кожна) з нас — мале чи старе — жертвували на скитальців по **41½ цента** — за час півтора року! В дійсности, не маємо чим почванитися...

В той сам час одні лишень філадельфійські Жиди зложили на своїх скитальців близько 6 мільонів доларів, Жиди в Нью Йорку до 30 мільонів доларів, а всі Жиди в Злучених Державах 130 мільонів доларів. Рахуючи, що Жидів у Злучених Державах є 6 мільонів душ, то на кожну з них припадає від 21 до 22 дол. жертви, на одну родину яких 100-120 доларів в рік.

Чи можна потім дивуватися, що з Жидами всі числяться, що всі двері їм відчинені, що за Жидів скитальців вся преса впоминається, що вони приїздять тисячами до Америки — а про Українців майже ніхто не дбає?...

Бо ми вартуємо 41 центів від особи, а Жид 21 або 22 дол.!
Ось тут Вам відповідь!

**Хор українських школярів у таборі в Райнгарті
(Німеччина)**

Наші скитальці позакладали в усіх таборах свої українські школи (в яких вчать і по англійськи), торговельні та механічні курси, хори, оркестри, драматичні гурти, спортові дружини, часописи — навіть український університет і наукове товариство. Цим здобули собі пошану і симпатію Американців і Бритійців.

ЗА ПЕРЕСЕЛЕННЯ СКИТАЛЬЦІВ

Преважною справою, що стає тепер саме на порядок дня, є питання переселення скитальців. Вони не можуть остати в Європі, бо місцеве населення само в нужді і тому не хоче мати скитальців поміж собою. Заходить небезпека, що як Америка, Велика Британія та Франція передадуть на місцях повну владу Німцям чи Австрійцям, німецька чи австрійська власть вижене скитальців до Советів. Тому чим скорше треба забрати скитальців з цих країв у безпечні краї, за море, до Злучених Держав, Канади, Аргентини, Бразилії і т. п.

Не всі краї радіб прийняти наших скитальців. Приміром Канада не дуже то хоче іміграції Українців, хоч своїх Українців дуже хвалить як чесних людей і добрих горожан. Але вона не радаб збільшати їх число у себе. Зновже в Злучених Державах робітничі юнії противляться іміграції дешевого робітника.

Щодо країн південної Америки — як Аргентина, Бразилія, Урагвай, Парагвай та інші — то там є околиці, пригожі для поселення наших людей, але й є дуже нездорові, горячі та мочаристі сторони. Треба щодо того бути дуже осторожним.

Переселенням скитальців має займитися ІРО (Інтернейшенел Рефюджіс Організешен), яку саме ООНация ухвалила створити і яку щойно організують. Це візьме й кілька місяців, нім вона увійде в рух.

Але тимчасом треба заздалегідь приготовляти плани переселення, розвідати, де добрі, пригожі землі і клімат, переговорити справу з правительствами цих країв, провірити обставини на місцях і т. д. **Це буде задачію трьох українських допомогових комітетів — нашого ЗУАДКомітету, Комітету Українців Канади і Допом. Укр. Комітету в Аргентині.** З природи річи головний тягар праці і коштів впаде на наш комітет.

Ось уже тепер треба буде робити заходи в цім напрямку у Вашінгтоні. В січні зібрався новий Конгрес. Президент Труман заповів, що внесе до Конгресу законопроект про поширення іміграційної квоти. Нам треба буде подбати, щоб поширено її якнайбільше та так, щоб якнайбільше наших скитальців могло користати з цього поширення. Ця праця буде вимагати чимало поїздок та інтервенцій у Стейт Департаменті, Департа-

менті Юстиції (де є відділ іміграції), в комісіях Сенату і Палати Репрезентантів, у сенаторів, конгресменів і т. д. Треба буде жадати від Конгресу переслухання ("гірінг") всіх інтересованих груп, вносити письма і т. п. А все те повинно бути основно зроблене, бо самі голі слова не вистарчають; треба точних фактів і чисел.

Оцю роботу мусить зробити Комітет і це буде далеко важнійша та тяща праця, як доси зроблено.

В тій праці Комітет мусить мати підпору — моральну і матеріальну, грошеву — від усього нашого загалу. І на цю підпору Комітет числить.

ВАГА АФИДЕВИТІВ

В акції оборони скитальців перед висилкою "в родіну" та для улекшення їм приїзду до Америки повинно взяти участь ціле наше громадянство. Всі наші люди, хто лиш може — а може майже кожний — повинні виготовити і вислати скитальцям т. зв. афидевити; і то не лиш кривним чи знакомим.

Як американські горожани кожен чи кожна з нас маємо право виготовити афидевит, кому нам любо. А цим поратуємо чоловіка і вратуємо його від примусового повороту "на родіну", цебто на Сибір або на смерть. Афидевит коштує нас які 20 дол., а за ці малі гроші, за цю нашу християнську жертву Богови і ближньому — хочби незнакомому — маємо більше вдоволення в нашім серці і більшу заслугу перед Богом як за далеко навіть більшу жертву, оголошену в часописах.

Значіння афидевиту для скитальця є більше, як хто може собі думати. Афидевит дає йому в руки неначе документ, що хоронить його в разі "провірок" чи "чисток" у таборах. До певної міри афидевит є наче посвідкою, що дотичний скиталець має опікуна в Америці а з тим числяться і окупаційні і таборобі власти. Це й природне, бо цей опікун в Америці може впомятися за свого скитальця і у властей у Вашингтоні і через сенаторів і конгресменів.

Тому ставайте такими опікунами скитальців. Виставляйте всі, хто лиш може і хто чує в серці голос совісти і милосердя

християнського, такі афидевити. А як не знаєте, кому вислати, вдайтеся до нашого ЗУАДКомітету, а він вам подасть хочби й тисячі імен. Зрештою переглядайте оголошення скитальчих “пошукувань” по наших газетах, а знайдете там досить ваших односельчан чи краянів.

МІЛІОН ДОЛАРІВ НА ПЕРЕСЕЛЕННЯ

З того, як діла розвиваються, виходить, що кожна народність в Злучених Державах буде мусіти причинитись значними фондами до коштів переселення тої частини скитальців своєї народности, що буде допущена до Злучених Держав. Фонди, якими буде розпоряджати ІРО (Інтернейшенел Рефюджіс Організейшен)—виходить—вистануть лиш на удержання збігців в “кемпах” (таборах) в Європі, але не стане їх на оплату переселення. Отже різні народности в Злучених Державах уже тепер думають над тим, що треба буде такі фонди зібрати поміж собою.

Жиди не мають з тим журби, бо вони вже зібрали вище ста мільонів доларів на сю ціль та закупили навіть кораблі, котри ми перевозять своїх одновірців з Європи до Палестини. Жидівський Комітет в Америці покриває також кошти перевозу тих Жидів-збігців, що прибувають постійно з Європи до Америки.

Американські Поляки, Росіяни, Литовці, Словаки та інші народности заходяться також пильно, щоб зібрати мільонові фонди на ту ціль.

Чи ми, американські Українці, останемо позаду? Чи ми не спровадимо своїх нещасних братів і сестер до Америки? Чи оставимо їх на загибіль в чужині, в Європі, звідки їх може видалять на явну смерть до Советів?

Ні! це не може статися. До такого сорому не сміємо допустити! Це бувби злочин з нашого боку, чорна пляма на нашім сумлінню. Ми мусимо зібрати поміж собою фонди на спровадження наших скитальців до Злучених Держав.

Як побіжне обчислення виказує, треба мати на це переселення наших скитальців до Злучених Держав найменше **ОДИН МІЛІОН ДОЛАРІВ**. Над цим уже дискутовано на нараді Ширшої Управи ЗУАДКомітету і однодушною була опінія, що **той**

міліонний фонд треба нам зібрати протягом цього року. Коли приймемо, що всіх сяк-так свідомих Українців у Злучених Державах є тільки 500,000, так на одну душу випаде 2 дол. (а на одну родину з 5 душ по 10 доларів). Ясне, що при добрій волі і енергійній акції всіх свідомих громадян це дасться виконати.

Отже скажимо собі всі твердо, що ми той мільон доларів зберемо.

ВСІ ЯК ОДИН! ВСІ ВРАЗ! А ОСЯГНЕМО ЦІЛЬ!

Адреса ЗУАДКомітету для писем і грошових посилок:
UNITED UKRAINIAN AMERICAN RELIEF COMMITTEE
P. O. BOX 1661, PHILADELPHIA 5, PA.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ЗЛУЧ. УКР. АМ. ДОП. КОМІТЕТУ

Згідно з ухвалою Ширшої Управи з дня 14 вересня 1946 р. Загальні Збори членів Злученого Українського Американського Допомогового Комітету відбудуться в суботу дня 22 і в неділю дня 23 лютого 1947 р. в готелі Пенсильвенія при 33-тій ул. і 7-мій евні в Нью Йорку. Початок в суботу, о год. 9 рано.

Статут прийнятий Ширшою Управою 12 лютого 1944 р., що говорить про роди і права членів, постановляє, що Комітет має два роди членів: 1) членів дійсних — і 2) членів спомагаючих.

Дійсним членом є кожна укр. організація чи товариство, що вплатили 10 дол. вкладки на біжучий рік та підписали апликацію зголошення в членство Комітету.

Спомагаючим членом є кожен громадянин-Українець, що вплатив на біжучий рік 5 дол. вкладки.

В ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРАХ БЕРУТЬ УЧАСТЬ З РІШАЮЧИМ ГОЛОСОМ ДІЙСНІ ЧЛЕНИ (ОРГАНІЗАЦІЇ) ЧЕРЕЗ СВОЇХ ДЕЛЕГАТІВ. Спомагаючі члени також можуть брати участь в Загальних Зборах ЗУАДКомітету.

До дійсних членів-організацій вислав Комітет запрошення до участі в Загальних Зборах. Колиби якась організація, яка є членом, не одержала протягом січня с. р. такого запрошення через брак або неточну адресу, просимо негайно звернутися по аплікації до:

**United Ukrainian American Relief Committee
P. O. Box 1661, Philadelphia 5, Pa.**

Спомагаючі члени, які вислали до комітету в роках 1944, 1945 або 1946 по п'ять доларів і вище та заплатять вкладку в сумі п'ять доларів на рік 1947 мають право бути пристними на Загальних Зборах.

Ці члени, які бажають бути присутніми, нехай голосяться найдалше до 3 лютого по карту вступу на повищу адресу, подаючи числа своїх посвідок на зложені суми в роках 1944, 1945 або 1946.

З огляду на труднощі з нічлігом, кімнати треба замовити найдалше до дня 3 лютого 1947 р., висилаючи це замовлення до:

**Women's Auxiliary of the United Ukr. Amer. Relief Committee
P. O. Box 261, Station D, New York 3, N. Y.**

